

Vondst van een vale vleermuis in een Rotterdams portiek

André De Baerdemaeker [ecoloog Bureau Stadsnatuur en vleermuisrehabilitator Vogelklas Karel Schot; debaerdemaeker@bureaustadsnatuur.nl]

Op vrijdag 22 oktober 2021 troffen bewoners van een flatgebouw aan de Adriaan Kooningsstraat in Rotterdam-zuid een buitengewoon grote vleermuis aan in hun portiek. De vrouw des huizes vond het maar niks en schakelde een buurman in om het dier te vangen. Hij wist het dier voorzichtig in een doos te krijgen en schakelde Dierenambulance Rotterdam (DAR) in om de vleermuis direct te transporteren naar Vogelklas Karel Schot, het opvangcentrum voor gewonde wilde vogels en zoogdieren in Rotterdam. Daar werd het verzwakte dier meteen herkend als een vale vleermuis (*Myotis myotis*). De grootste vleermuissoort van Nederland en een soort die nog niet eerder in Rotterdam is aangetroffen.

Zeldzaam

De vale vleermuis is geen algemene vleermuis in Nederland. In de tweede helft van de 20^e eeuw kwam de Nederlandse populatie in een vrije val terecht en waren kraamkolonies van de soort verdwenen, tot in 2017 opnieuw een kolonie werd ontdekt in Zuid-Limburg (Van Norren *et al.* 2020). De vale vleermuis is in ons land vooral bekend als overwinteraar in de Limburgse mergelgroeven, waar de aantallen sinds halverwege de jaren '90 weer wat lijken toe te nemen (Verheggen 2016). In Zuid-Holland werd in 2013 een in winterslaap verkerende vale vleermuis aangetroffen in een bunker uit de Tweede Wereldoorlog (van der Kuil 2016). Sindsdien wordt vrijwel jaarlijks één overwinterende vale vleermuis in de Zuid-Hollandse duinen waargenomen. Men neemt aan dat het al die jaren hetzelfde exemplaar betreft. In de rest van de provincie is de vale vleermuis voor zover bekend nooit waargenomen, maar vooroorlogse gegevens zijn vrijwel niet voorhanden. Daarmee is het dus aannemelijk dat er nooit eerder een vale vleermuis in Rotterdam is waargenomen of gevonden. Dan rest ons natuurlijk de vraag waarom deze zeldzame vleermuis juist hier in de stad opdook.

Verplaatsingen

Vleermuizen die op vreemde plekken worden gevonden kunnen daar op ver-

▲ De vale vleermuis is de grootste vleermuis van Nederland. De grote oren zijn kenmerkend. (André De Baerdemaeker)

schillende manieren verzeild raken. Zo zijn er voorbeelden van vleermuizen die zich per ongeluk over grote afstanden laten vervoeren in ladingen van vrachtwagens en schepen. Natuurlijk kan een vleermuis zelf ook vliegen en sommige soorten kunnen zo behoorlijk grote afstanden overbruggen. Vale vleermuizen verplaatsen zich over afstanden van soms wel enkele honderden kilometers tussen hun leefgebieden in de zomer en hun winterkwartieren. Ook andere vleermuissoorten, zoals de nauw verwante meervleermuis (*Myotis dasycneme*) vertonen dit gedrag, waarbij dieren uit het oosten van het land, maar ook uit het buitenland, in de milde kuststreek neerstrijken voor de winterslaap. In het najaar treft men daardoor zo nu en dan een uitgeputte meervleermuis aan. Meestal is dat in de buurt van grote wateren en rivieren, die de vleermuizen als geleide gebruiken wanneer zij zich verplaatsen. Dat lijkt op de situatie waarin de vale vleermuis werd aangetroffen. Het portiek waarin het dier werd gevonden ligt hemelsbreed vijftig meter van de Nieuw Maas.

Herstel

De vale vleermuis was niet in beste staat toen hij bij de Vogelklas binnenkwam. Hij was erg zwak en krijsde geregeld. Dit gedrag was zo vreemd dat men er rekening mee hield dat het dier een gevorderd stadium van rabiës kon hebben. Daarom werd contact opgenomen met de afdeling virologie van het Erasmus Medisch Centrum. De symptomen die kunnen wijzen op rabiës - waaronder krijsen, bijten, lethargie en algehele verzwakking - zijn echter vrij algemeen en kunnen op een hele reeks van aandoeningen wijzen. Het virus is alleen met zekerheid vast te stellen door onderzoek aan het brein en daarvoor moet het dier dood zijn. Vooralsnog besloot men het dier eerst te observeren en te hydrateren met een zoutoplossing. Al de tweede dag knapte de vleermuis zienderogen op en begon hij normaal gedrag te vertonen. Er was dus toch geen sprake van hondsdolheid. Het was een mannetje en aan zijn gebit te zien was hij nog niet zo oud, vermoedelijk in zijn tweede levensjaar. De jongeman begon vanaf

▲ De vale vleermuis in verzwakte staat. (André De Baerdemaeker)

die tweede dag al snel zelf uit een bakje te eten: meelwormen en larven van de wasmot. Het herstel van de vleermuis verliep vanaf dat moment voorspoedig. Hij nam flink toe in gewicht. Woog hij bij aankomst nog 20,3 gram, twee dagen later, op 24 oktober, was dat al 25 gram en op 10 november wees de weegschaal een indrukwekkende 34,5 gram aan. Een spectaculaire gewichtstoename van meer dan 70% in iets meer dan twee weken. In die periode vertoonde de vale vleermuis ook meer natuurlijk gedrag met veel persoonlijke verzorging. Hij bleek ook uitstekend te kunnen vliegen en dus was er geen reden het dier nog langer vast te houden. De vraag was nu, waar laat je zo'n afgedwaalde vleermuis weer los?

In vrijheid gesteld

Omdat in de kuststreek al vaker overwinterende vale vleermuisen zijn waargenomen werd besloten de vleermuis niet naar Limburg te brengen. Er is immers geen enkele garantie dat het dier

▲ Aan de slijtage en de hoeveelheid tandsteen is de leeftijd van de vleermuis in te schatten. De vale vleermuis is vermoedelijk in zijn tweede levensjaar. (André De Baerdemaeker)

▲ De vale vleermuis in zijn verblijf, waar hij hangt aan een oude handdoek. (André De Baerdemaeker)

daar vandaan is gekomen. In overleg met Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland werd een plan opgesteld om de vale vleermuis los te laten bij Hoek van Holland. Daar overwinteren verschillende soorten vleermuisen, waaronder gewone grootvleermuisen (*Plecotus auritus*) en watervleermuisen (*Myotis daubentonii*) in Duitse bunkercomplexen uit de Tweede Wereldoorlog (Van der Graaf 2010). Het is daarmee een zeer geschikte locatie om de vale vleermuis een goede start te geven. In de avond van 10 november 2021 is de vale vleermuis vrijgelaten bij de ingang van een van de bunkers. Na enige minuten in een doorgang gehangen te hebben, vloog de vleermuis dieper de bunker in. Misschien wel om er de winter door te brengen.

Nieuwe soort

Met de vondst van deze vale vleermuis komt het aantal vleermuissoorten dat sinds 1980 in Rotterdam is gedocumenteerd op twaalf. Naast algemene soorten, zoals de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), gaat het ook om dwaalgasten zoals de bosvleermuis (*Nyctalus leisleri*) die slechts één keer zou zijn gehoord op de Maasvlakte, of schaarse overwinteraars, zoals baardvleermuisen (*Myotis mystacinus*) in de bunkers bij Hoek van Holland. Betreft het geval van deze vale vleermuis een toevalstreffer? Of gaan we deze soort nog vaker tegenkomen in Rotterdam? Vooral nog lijkt de kans heel erg klein dat de vale vleermuis een vaste bewoner van Rotterdam wordt. Van een vaste Nederlandse populatie lijkt op dit moment nog geen sprake te zijn, al zijn er de eerste signalen van een opleving (van Norren *et al.* 2020). Als de vale vleermuis zich ooit in Rotterdam

vestigt, zal het hooguit als overwinteraar zijn, net als de baardvleermuis nu. Misschien al wel op korte termijn, als dit dier in de komende winters terugkeert naar een bunker bij Hoek van Holland. ◀

▲ De zojuist vrijgelaten vale vleermuis in een bunker bij Hoek van Holland. (André De Baerdemaeker)

Literatuur

- Graaf, van der, C. 2010 - Wintertelling in het Staelduinse bos - VLEN-Nieuwsbrief 61: 18-20
- Kuil, van der, R. 2016 - Vale vleermuis (*Myotis myotis*) overwintert in Meijendel - VLEN-Nieuwsbrief 76: 3-5
- Norren, E. van, Dekker, J. & Limpens, H. 2020 - Basisrapport Rode Lijst Zoogdieren 2020 volgens Nederlandse en IUCN-criteria - Rapport 2019.026 - Zoogdiervereniging, Nijmegen
- Verheggen, L. 2016 - Vale vleermuis *Myotis myotis* - pp. 203-204 in: Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J.B.M., Canters, K.J. & Buys, J.C. 2016 - Atlas van de Nederlandse Zoogdieren - Naturalis, Leiden